

Bilzen-Hoeselt - Daalstraat

Archeologienota: Programma van Maatregelen

Rapport Nr. 25-0888A

Titel

Archeologienota Bilzen-Hoeselt, Daalstraat 47: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Maarten Praet

Erkende archeoloog

2019/00002 INDAR bv

Projectnummer INDAR

2025-0888

Projectnummer Onroerend Erfgoed

2025J316

Plaats en datum

Beerse, 31/10/2025

© INDAR bv. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming

I. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode INDAR		2025-0888
Projectcode Onroerend Erfgoed		2025J316
Locatie	Provincie	Limburg
	Gemeente	Bilzen-Hoeselt
	Deelgemeente	Rosmeer
	Straat	Daalstraat 47
Kadastrale gegevens	Gemeente	Bilzen-Hoeselt
	Afdeling	9
	Sectie	C
	Percelen	651d, 339h, 339p
Coördinaten	X-min, Y-min	235412, 170913
	X-max, Y-max	235476, 171045
Oppervlakte plangebied		Ca. 5617 m ²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 1517 m ²
Erkend Archeoloog		2019/00002 INDAR bv

2. GEMOTIVEERD ADVIES

2.1. Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding van het vooronderzoek is de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de sloop van twee varkensstallen en een tussengebouw langsheen de Daalstraat 46 te Rosmeer (Bilzen-Hoeselt). Meer informatie over de aanleiding van het vooronderzoek is terug te vinden in het verslag van resultaten.

2.2. Resultaten vooronderzoek

Het projectgebied is in het zuidoosten van Rosmeer gelegen, een deelgemeente van Bilzen-Hoeselt. Bodemkundig maakt de regio deel uit van de leemstreek in het zuidoosten van Limburg. De dorpskern van Rosmeer is gelegen op een leemplateau (115 – 125 mTAW) met als hoogste punt de Bosberg (128 mTAW). Het projectgebied is aan de zuidoostelijke voet van dit leemplateau gelegen op een hoogte van 90-93 mTAW, langsheen de Wijerkensbeek. Op basis van het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen kan een paleogeul worden onderscheiden aan de zuidelijke grens van het projectgebied. Het gaat wellicht om een vertakking van de Wijerkensbeek, waarbij het projectgebied op de buitenoever van een meander is gelegen. De geologische kaarten duiden op de aanwezigheid van zowel alluviale sedimenten van de Wijerkensbeek als colluviale sedimenten die geërodeerd zijn van het hogerliggende leemplateau. Het projectgebied staat gekarteerd als een droge leembodem zonder profielontwikkeling (Abp(c)), maar met colluviale afzettingen. De hoger gelegen delen in het landschap zijn eveneens droge leembodems, weliswaar met een Bt-horizont. Samengevat kan gesteld worden dat Rosmeer op een landschappelijk interessante locatie is gelegen voor menselijke occupatie in het verleden, ter hoogte van een leemplateau met brongebieden en waterlopen. Het projectgebied is weliswaar iets lager gelegen, aan de voet van het plateau, op een iets minder gunstige locatie. Bovendien zijn de gekende archeologische sites in de omgeving voornamelijk op de hoger gelegen delen in het landschap teruggevonden.

Zo zijn de oudste aanwijzingen voor menselijke bewoning in de regio te dateren in het vroegneolithicum en meer bepaald de Bandkeramische periode. Zo zijn er 4 vastgestelde archeologische zones aanwezig in de omgeving van het projectgebied die gerelateerd wordt aan de Bandkeramische cultuur. Deze sites zijn gelegen op de Bosberg, de Flikkenberg, de Staberg en de Keiberg. Het gaat dus steeds om hoger gelegen delen in het landschap en ook de afbakening van de archeologische zones is op de hoogteligging gebaseerd. Desalniettemin werden ook archeologische vindplaatsen uit de Bandkeramische periode gedetecteerd in de lager gelegen zones van het landschap. Het staat buiten kijf dat het archeologisch potentieel voor de Bandkeramische periode zeer hoog is in de omgeving van het projectgebied op basis van de hoge dichtheid aan belangrijke nederzettingen uit deze periode in de ruime omgeving.

Ook voor andere archeologische periodes geldt een zekere archeologische verwachting. Zo zijn twee vindplaatsen uit de IJzertijd gekend en is er een Romeins villadomein gelegen op zo'n 400m ten noorden van het projectgebied. Op dezelfde site van de Romeinse villa werd tevens ook een groot Merovingisch grafveld teruggevonden van zo'n 118 individuen met rijke bijgiften. Het hoeft dan ook geen betoog dat het archeologisch potentieel zeer hoog is voor de omgeving van Rosmeer, hoewel de meerderheid van de vindplaatsen op de hoger gelegen delen in het landschap terug te vinden zijn.

De eerste vermelding van Rosmeer is te dateren in 1149, wanneer Rosmeer deel uitmaakt van het Graafschap Loon. De Sint-Petruskerk vormt het hart van de dorpskern van waaruit het dorp zich verder uitbreidt langsheen de uitvalswegen. Op basis van cartografische bronnen uit de 18de en 19de eeuw blijft de bewoning beperkt tot enkele straten in de dorpskern met daarbuiten een uitgestrekt agrarisch landschap. Dit glooiende landschap vormde in 1747 het strijdtoneel voor de Slag bij Lafelt waarin de Oostenrijkers en Nederlanders een conflict uitvochten met de Fransen tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog. Hoewel deze belangrijke gebeurtenis buiten Rosmeer plaatsvond is de grootte van het slagveld zo omvangrijk dat dit niet genegeerd kan worden. Bovendien werden ook 18de-eeuwse musketkogels aangetroffen bij diverse metaaldetectievondsten in de omgeving van Rosmeer, duidend op een bredere betrokkenheid van de omliggende gemeenten bij het conflict.

Op basis van de Atlas der Buurtwegen (1840) is het stratenpatroon en de uitbreiding van de dorpskern quasi ongewijzigd gebleven tussen 1840 en de huidige situatie. Het projectgebied is hierbij te situeren aan de rand van de dorpskern, langsheen de Daalstraat met bebouwing in het noorden, zoals dit ook momenteel het geval is. De zuidelijke grens van het leemplateau vormt hierbij de zuidelijke grens van de tuinen van de woningen langsheen de Daalstraat. Binnenin het projectgebied is voor het eerst bebouwing opgetekend op de Vandermaelenkaart (1846-1854). Het lijkt hierbij om een achterliggend gebouw te gaan zoals een schuur of opslagplaats. Op latere topografische kaarten (1873-1981) verdwijnt het gebouw van de Vandermaelenkaart en is de enige bebouwing een aanbouw in het noorden van het projectgebied. In de loop van de jaren '80 zal vervolgens een gebouw worden opgericht centraal in het projectgebied. Tussen 1989 en 2000 zou het gebouw dan weer plaatsruimen voor de oprichting van twee nieuwe varkensstallen, enkele bijgebouwen en een weg. Deze situatie blijft ongewijzigd tot op heden.

De voorliggende archeologienota omvat de sloop van de twee varkensstallen die zichtbaar zijn op de luchtfoto's van 2000-2003. Er worden geen werken voorzien naast de sloop van deze gebouwen. De originele bouwplannen van deze stallen duiden erop dat de stallen onderkelderd zijn (zgn. mestkelders) tot op een diepte van 154cm-mv. De fundering bestaat uit een gewapende betonplaat (20cm dik) over de volledige oppervlakte van het gebouw met funderingszolen (40cm dik) ter hoogte van de steunmuren. Aan de oostzijde van het gebouw is een langsgang aangelegd tot op grotere diepte (174cm-mv). Gezien de grote diepte van de huidige funderingen kan met zekerheid worden gesteld dat eventuele archeologisch relevante lagen sterk verstoord zijn, met een zeer ongunstige bewaringstoestand tot gevolg. Het archeologisch inzicht dat verkregen kan worden binnen deze zone is dan ook quasi nihil. Bovendien omvatten de werken enkel de sloop van de huidige stallen en funderingen, zonder bijkomende ingrepen in de natuurlijke

bodemopbouw. Er worden dan ook geen archeologisch relevante lagen bedreigd, ondanks het hoge archeologische potentieel van de regio.

2.3. Afweging noodzaak verder onderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat tot op heden voldoende informatie gegenereerd is om de mogelijke impact van de geplande werken op een eventueel archeologisch vondsten- en sporenbestand aan te tonen.

Uit bovenstaande onderzoek kan met zekerheid gesteld worden dat er binnen de contouren van de geplande werken geen archeologisch relevante lagen meer aanwezig zijn aangezien de bodemopbouw reeds geroerd is tot 154cm-mv en lokaal zelfs tot 174cm-mv. Aangezien het verwachte archeologisch niveau een pak hoger ligt (wellicht tussen 40cm-mv en 120cm-mv afhankelijk van de dikte van een eventueel ophogingspakket), kan worden gesteld dat eventuele archeologisch relevante reeds verstoord zijn door de bouw van de huidige varkensstallen. Om deze reden wordt dan ook een vrijgave geadviseerd binnen het kader van de geplande werkzaamheden.

Hoewel er geen werken zullen plaatsvinden buiten de contouren van de huidige varkensstallen wordt benadrukt dat indien er in de toekomst werkzaamheden buiten de contouren van de varkensstallen zouden worden uitgevoerd, deze niet vrijgesteld zijn van archeologisch onderzoek. Zo is er een hoog archeologisch potentieel voor de locatie van het projectgebied, maar zijn eventuele archeologische lagen lokaal – ter hoogte van de varkensstallen – niet bewaard gebleven.

Na een fase in het vooronderzoek volgt geen verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd is om (Code van Goede Praktijk, p. 31):

1. Een archeologienota of nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft, of;
2. Een archeologienota of nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft (doordat de geplande bodemingrepen geen impact hebben op het eventueel aanwezige erfgoed of doordat verder onderzoek van het aanwezige erfgoed geen nuttige kenniswinst zou opleveren), of;
3. Een archeologienota of nota op te maken die de noodzaak voor een archeologische opgraving staft én een plan van aanpak hiervoor biedt, of;
4. Een archeologienota of nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staft én een plan van aanpak hiervoor biedt.

Op basis van bovenstaande argumentatie wordt een advies gegeven om de terreinen vrij te geven van verder archeologisch onderzoek binnen het kader van de geplande werken.

3. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat er geen vervolgonderzoek noodzakelijk is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed, het potentieel op kennisvermeerdering en de haalbaarheid van eventueel verder onderzoek.

Een doorslaggevende factor in het bepalen of verder onderzoek noodzakelijk is, is de lokale geschiedenis van het terrein en de bewaringstoestand van de bodem. De beslissing om geen vervolgonderzoek te adviseren steunt op de volgende redenering:

De voorliggende archeologienota omvat de sloop van de twee varkensstallen die zichtbaar zijn op de luchtfoto's van 2000-2003. Er worden geen werken voorzien naast de sloop van deze gebouwen. De originele bouwplannen van deze stallen duiden erop dat de stallen onderkelderd zijn (zgn. mestkelders) tot op een diepte van 154cm-mv. De fundering bestaat uit een gewapende betonplaat (20cm dik) over de volledige oppervlakte van het gebouw met funderingszolen (40cm dik) ter hoogte van de steunmuren. Aan de oostzijde van het gebouw is een langsgang aangelegd tot op grotere diepte (174cm-mv). Gezien de grote diepte van de huidige funderingen kan met zekerheid worden gesteld dat eventuele archeologisch relevante lagen sterk verstoord zijn, met een zeer ongunstige bewaringstoestand tot gevolg. Het archeologisch inzicht dat verkregen kan worden binnen deze zone is dan ook quasi nihil. Bovendien omvatten de werken enkel de sloop van de huidige stallen en funderingen, zonder bijkomende ingrepen in de natuurlijke bodemopbouw. Er worden dan ook geen archeologisch relevante lagen bedreigd, ondanks het hoge archeologische potentieel van de regio.

Hoewel er geen werken zullen plaatsvinden buiten de contouren van de huidige varkensstallen wordt benadrukt dat indien er in de toekomst werkzaamheden buiten de contouren van de varkensstallen zouden worden uitgevoerd, deze niet vrijgesteld zijn van archeologisch onderzoek. Zo is er een hoog archeologisch potentieel voor de locatie van het projectgebied, maar zijn eventuele archeologische lagen lokaal – ter hoogte van de varkensstallen – niet bewaard gebleven.

Indien tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. Eventuele toevalsvondsten dienen binnen drie dagen na ontdekking gemeld te worden bij Onroerend Erfgoed.

Voorblad:

CARTESIUS, 2025. *Cartesius, Kaartlaag 1939* Available at:http://www.cartesius.be/arcgis/home/webmap/viewer.html?url=https://wmts.ngi.be/arcgis/rest/services/seamless_carto__default__3857__800/MapServer&lang=nl, bezocht op 31-10-2024.